

ПРАКТИКА СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЗА УШКОДЖЕНЬ ТВАРИН ГОСТРИМИ ПРЕДМЕТАМИ

Яценко Іван Володимирович

доктор ветеринарних наук, професор
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID: 0000-0001-8903-2129
yacenko-1971@ukr.net

Козачок Валентин Валерійович

аспірант
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID: 0009-0009-5116-0630
farknetfarknet@gmail.com

У роботі розглянуто практику судово-ветеринарної експертизи за ушкодження тварин гострими предметами. Показано, що травмування тварин гострими знаряддями є предметом судово-ветеринарної експертизи для розв'язання ідентифікаційних (визначення гострого травмуючого предмета за його фрагментами), діагностичних (визначення характеру та локалізації ушкоджень; черговості їх заподіяння; прижиттєвості чи посмертності утворення; причинно-наслідкових зв'язків) та ситуаційних (визначення механізму та можливості утворення ушкоджень за встановлених умов і обставин правопорушення) завдань.

З'ясовано, що ушкодженнями, які заподіяні гострими предметами, є подряпини, надрізи, рани, переломи, розчленування, відчленування, розруби, вруби, відбуби, насічки, стеси.

Аргументовано, що морфологічні особливості ушкоджень, заподіяних гострими предметами, виокремлюються механізмом дії певних деталей травмуючого знаряддя, його формою, розмірами, масою, ступенем гостроти, силою контактуючої взаємодії з тілом тварини, напрямом руху; довжиною шляху, пройденого в тілі тварини, локалізацією ушкодження, морфологічними особливостями травмуючих тканин організму, а також твердістю підлеглих тканин.

Акцентовано увагу на те, що об'єктами судово-ветеринарної експертизи за травм гострими знаряддями є трупи тварин, а також живі тварини, незалежно від належності (приватна, державна, комунальна), умов мешкання (в неволі, у природних ареалах), продуктивності (продуктивні, непродуктивні), місця утримання (домашні, агрофірм, дикі, зоопаркові, безпритульні тощо) цілей використання (в розважальних, видовищних, кінематографічних, спортивних та спеціальних заходах, в експериментальних цілях тощо), віку (молодняк, зрілі, старі), статі (самці, самки).

Показано, що суб'єктами проведення судово-ветеринарної експертизи живих тварин для оцінювання ушкоджень, заподіяних гострим знаряддям, є судово-ветеринарні експерти за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження», а також судові експерти інших експертних спеціальностей (судові балісти, трасологи, біологи тощо).

Практична цінність роботи полягає в аргументації мети судово-ветеринарного дослідження тварин, яким заподіяне ушкодження гострим знаряддям: визначення характеру ушкодження, його локалізації, форми, розмірів (діаметру), напряму найдовшого розміру на поверхні тіла відносно анатомічної вісі тіла; особливостей будови країв, кінців, зяяння рани, ранового каналу та дна рани, згрупованості ран або відсутності їх, ушкодження глибоких тканин або органів в проєкції рани, виявлення сторонніх включень; ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини; характеру каліцтва, зумовленого травмою, а також вирішення інших експертних завдань у межах компетенції судово-ветеринарного експерта.

Ключові слова: *судово-ветеринарна експертиза, тварини, травма, ушкодження, гострі знаряддя травми, рани, жорстоке поводження, експертна практика.*

DOI <https://doi.org/10.32782/bsnau.vet.2024.4.17>

Вступ. Питанням забезпечення благополуччя тварин приділяється належна увага в усіх країнах світу (Kobzieva T. A. & Shein D. S., 2021; Waters A., 2020; Jarvis S., 2024). В Україні, з 2021 року, посилено відповідальність за жорстоке поводження з тваринами шляхом внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації положень деяких міжнародних угод та директив ЄС у сфері охорони тваринного та рослинного світу (Закон України № 1684-ІХ від 15.07.2021). Також варто наголосити, що диспозиція частини 1 статті 299 КК України (далі – КК) передбачає кримінальну відпо-

відальність за жорстоке поводження з хребетними тваринами, якщо такі дії призвели до негативних наслідків для їх здоров'я і життя (тілесних ушкоджень, каліцтва або смерті) або інших протиправних посягань (Yushchuk O. I., 2020; Poltava K. O., 2020; Caseres P., 2023). Проте, окремі аспекти об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 299 КК України (далі – КК), зокрема й щодо деяких різновидів тілесних ушкоджень тварин, мало досліджені вченими як в Україні, так і в зарубіжних країнах, а тому породжують проблеми під час правильної кваліфікації слідством і судом злочинів, скоєних проти здоров'я і

життя тварин (Yushkov M., 2022; Yatsenko I. V. et al., 2020; Lockwood R. et al., 2019).

Відомо, що довершеним засобом доказування у судочинстві є судова експертиза (Simakova-Yefremian E. B., 2017; Shepitko V. & Shepitko M., 2021; Loza T. V., 2023). Слушно зауважуємо, що саме судово-ветеринарний експерт уповноважений вирішувати завдання щодо визначення характеру, локалізації та ступеня тяжкості тілесних ушкоджень (Yatsenko I. V., 2023; McGehee K. C. & Schultz J. J., 2024; Sprayberry K. A. & Barrett E. J., 2015), механізму їх утворення за певних обставин (Skrypka M. et al., 2022; Grada A. et al., 2018), давності заподіяння (Hilbe M. et al., 2024; Staianov J., 2024; Staianov J. et al., 2024; Barington K. et al., 2018), виду можливого зняряддям травмування (de Siqueira A. et al., 2016; Hsiou C. L. et al., 2022), констатації їх каліцтва (Yatsenko I. V., 2022) тощо.

Відповіді на вищезазначені питання є основою висновку експерта, як доказу у судочинстві (Yatsenko I., 2022). Тож, підвищення ефективності судово-ветеринарної експертизи (далі – СВЕ) із визначення та оцінки окремих тілесних ушкоджень тварини можливе шляхом їх наукового і практичного аналізу для вироблення інноваційних підходів до розв'язання цієї проблематики. Відтак, автори цієї роботи вважають, що спочатку доцільно проаналізувати практику СВЕ за ушкодження тварин гострими зняряддями, об'єктами якої були як живі підекспертні тварини, так і трупи, щоб далі перейти до розкриття методики їх дослідження.

Отже, зважаючи на те, що в Україні різним аспектам СВЕ приділено науковцями недостатньо уваги, а спеціальні наукові джерела з цієї проблеми поодинокі, то підняте питання є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точок зору, потребує подальшого розроблення, обґрунтування, систематизації і застосування в судово-експертній практиці.

Мета дослідження – проаналізувати практику судово-ветеринарної експертизи тілесних ушкоджень тварин, заподіяних гострими предметами та за конкретними експертними випадками визначити їх специфічні макромікроскопічні ознаки.

Матеріали і методи досліджень. У роботі використано різні наукові методи, з урахуванням специфіки теми, мети і завдань дослідження, зокрема: методи логіки (діалектичний, формально-юридичний, системно-структурного аналізу, моделювання, аналіз, синтез, індукція, дедукція), загальні (загальнопізнавальні) методи (методи описування, спостереження, вимірювання тощо), окремі методи (судова фотографія, методи променевої діагностики, ультрасонографічні, гематологічні дослідження); спеціальні методи, функцію яких у СВЕ живих тварин із ознаками ушкоджень гострими зняряддями травми виконує методика прижиттєвої клінічної судово-ветеринарної діагностики, а також метод узагальнення експертної практики.

Емпіричну базу дослідження становлять: аналіз висновків експерта за результатами СВЕ щодо жорстокого поводження з тваринами протягом 2019-2024 років, проведених в Національному науковому центрі «Інсти-

тут судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, а також протягом 2010-2020 років у Бюро судово-ветеринарних досліджень Харківської державної зооветеринарної академії.

Результати. Об'єктами СВЕ за травмування гострими предметами є як трупи тварини, так і живі тварини, зокрема й постраждалі від жорстокого поводження чи інших протиправних насильницьких дій (табл. 1).

Метою судово-ветеринарного дослідження живих підекспертних тварин та трупів тварин з ознаками ушкоджень гострими предметами є визначення локалізації, характеру (колота, різана, колото-різана, пиляна, рубана), ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини, а також вирішення інших завдань у межах компетенції судово-ветеринарного експерта, а також за запитом суб'єкта призначення СВЕ або залучення судового експерта.

Судово-ветеринарна експертиза з метою оцінки тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварин, травмованих гострими предметами, складається із таких етапів:

- ознайомлення з процесуальним документом про її призначення (ухвалою слідчого судді, суду, постановою слідчого, дізнавача, прокурора; заявою особи, що залучила судового експерта);
- опрацювання матеріалів кримінального провадження (справи);
- повне судово-ветеринарне клінічне дослідження живої підекспертної тварини або судово-ветеринарне дослідження підекспертного трупа тварини;
- укладання висновку судового експерта.

За певних обґрунтованих ознак може призначатись комплексна судово-ветеринарна та з дослідження матеріалів, речовин та виробів експертиза, комплексна судова ветеринарно-біологічна, комплексна судова ветеринарно-ґрунтознавча експертизи.

Суб'єктами проведення судово-ветеринарної експертизи є судові експерти за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження», а також судові експерти інших експертних спеціальностей (експерти трасологи, біологи, балісти тощо) у комплексних експертизах.

Вирішуючи питання про заподіяння тварині тілесних ушкоджень, зокрема й гострими зняряддями травми, судветексперт повинен користуватись «Правилами судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини» (Правила) (Pravyla sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody..., 2022),

Варто акцентувати увагу на те, що особливостями гострих знярядь є наявність клиноподібного перетину, гострого краю (країв), кінців або їх поєднання, ці зняряддя призначені для промислового або побутового вжитку. До гострих знярядь ушкоджень тварини належать типові (колючі, різучі, колюче-різучі, пиляючі, рубуючі) та атипові (уламки металу чи скла).

Наголошуємо, що ушкодження тварин гострими зняряддями травми є предметом СВЕ для розв'язання ідентифікаційних (визначення травмуючого гострого предмета за його фрагментами, наприклад, пляшки), діагностичних (визначення характеру та локалізація

Ретроспективний аналіз ушкоджень, заподіяних гострим знаряддям, за результатами проведених судово-ветеринарних експертиз

Вид ран	Кількість випадків, n	Частка, %	Вид гострого предмета
1. Різани	16	43,2	ніж кухонний
2. Колоті	11	29,8	цвях, голка швейна, голка ін'єкційна, лом, шило
3. Колото-різани	4	10,8	ножиці
4. Пиляні	3	8,1	мотокоса
5. Рубані	3	8,1	сокира, мотика
Всього	37	100	

ушкоджень; черговості їх заподіяння; прижиттєвості чи посмертності утворення; причинно-наслідкових зв'язків) та ситуаційних (визначення механізму утворення ушкоджень, а також можливості їх утворення за встановлених умов і обставин) завдань. Відтак, ушкодженнями, заподіяними гострими предметами, є подряпини, надрізи, рани, переломи, розчленування від членування, розруби, вруби, відруби кісток, насічки, стеси.

Далі на прикладах конкретних експертних випадків покажемо і обґрунтуємо проведення судово-ветеринарного дослідження тварин з ушкодженнями гострими знаряддями травм.

1. Ушкодження ріжучими предметами

Ріжучими є предмети із клином, який утворює дуже гострий кут (ріжучий край, лезо), з протилежного краю якого знаходиться спинка (обушок) і не рідко мають невелику масу. Ріжучими знаряддями травми є лезо ножа, бритви, уламок скла тощо, які заподіюють подряпини, різані рани, відрізання виступаючих частин тіла (зовнішніх статевих органів, вушних раковин, верхівки носа, хвоста тощо), вруби, відруби, розруби кісток.

Слушно зауважити, що, як показує узагальнена практика СВЕ, *видовими ознаками різаних ран* є такі: форма зазвичай веретеноподібна, іноді зигзагоподібна чи півмісяцева; під час зведення країв – лінійна; довжина завжди переважає над шириною та глибиною рани; краї: рівні, гладенькі, нездерті, слабо синюшні; кінці ран з насічкою; поступове зменшення глибини рани від її центру до кінця в межах власне шкіри та епідермісу й надрізів; наявність насічок та надрізів на кінцях ран, як ознаки кількарязової дії ріжучого предмета; поверхневе ушкодження епідермісу лінійної форми. Різана рана зяє.

Механізмом утворення ушкоджень ріжучими предметами є тиск на тіло в точці початку руху травмуючого знаряддя, прогинання тканин тіла під його дією, протягування леза по тілу, розсікаючи тканини, поступове зменшення тиску ріжучого предмета на тіло в момент припинення його руху. Глибина проникнення ріжучих предметів прямо залежить від сили їх тиску й довжини протягування по тілу.

Проілюструємо ушкодження ріжучими предметами прикладами із практики СВЕ. Із фабули постанови слідчого про призначення СВЕ відомо, що Особа А. нанесла кухонним ножом ушкодження псу за кличкою Ельф. Через кілька хвилин тварина померла.

Співробітники поліції, які прибули на виклик за місцем скоєння злочину, провели огляд місця події, а труп пса вилучили для подальшого судово-ветеринарного дослідження. Було відкрито кримінальне провадження за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 299 КК України в рамках якого слідчий виніс постанову про призначення СВЕ.

Під час судово-ветеринарного розтину підекспертного трупа пса встановлено, що в ділянці шиї праворуч виявлена рана, довга вісь якої розташована поперечно до поздовжньої вісі шиї (фото № 1). Рана веретеноподібної форми, зяюча, її довжина при зведених краях сягає 18 см, не проникаючи в порожнину тіла, без ознак гнійного запалення. Краї рани рівні, злегка просочені кров'ю, широко відведені між собою. Верхній кінець рани знаходиться дещо нижче рівня поперечно-реберних відростків шийних хребців, а нижній – нижче проєкції шийного вісцерального простору. Ознаки осадження помірно виражені, надрізи не реєструються. Кінці рани гострокутні.

Стінки ранового каналу помірно просякнуті рідкою кров'ю, кров'яні зідки та тканинні перемички в ньому відсутні. Спостерігається вертикальне скошення стінок ранового каналу. Його дном є м'які тканини шиї. Цілісність правої загальної сонної артерії не порушена, в ній міститься кров. Права зовнішня яремна вена перерізана, без крові. Волосяний покрив навколо рани в незначній мірі забруднений речовиною бурого кольору, зовні схожою на кров.

У процесі судово-ветеринарного розтину з'ясовано, що всі внутрішні органи анемічні, що є наслідком значної крововтрати у зв'язку з розрізом правої зовнішньої яремної вени. Інших ушкоджень в трупі не виявлено.

Встановлено судово-ветеринарний діагноз: не проникаюча різана рана в ділянці шиї праворуч, а також порушення анатомічної цілісності стінки зовнішньої яремної вени та м'яких тканин шиї праворуч.

Таким чином, причиною смерті пса стала значна летальна крововтрата, яка виникла внаслідок спричинення тварині різаної рани в ділянці шиї праворуч з перерізанням зовнішньої яремної вени та м'яких тканин шиї. Значна летальна крововтрата призвела до геморагічного, ішемічного, гіповолемічного синдромів, болювого шоку, паралічу серця і смерті тварини.

Механізмом утворення різаної рани з порушенням цілісності зовнішньої яремної вени, м'яких тканин шиї є одномоментна дія гострого предмета, котрий має ріжучі

а

б

Рис. 1. Рана, заподіяна гострим знаряддям в нижній третині шиї пса: а – загальний вигляд рани в ділянці шиї, праворуч; б – органи черевної порожнини анемічні: 1 – шлунок, 2 – кишківник

властивості (лезо) і полягає в дії леза травмуючого знаряддя на поверхню тіла з одночасним його протягуванням по поверхні тіла. Різучим предметом міг бути ніж кухонний з одностороннім лезом.

Наголошуємо, що судово-ветеринарний експерт за характером і морфологічними особливостями ушкодження може лише висловити думку про вид травмуючого знаряддя у ймовірній формі, адже визначення вид травмуючого знаряддя належить до компетенції судового експерта трасолога.

Визначаючи ступінь тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю псу за кличкою Ельф, є підстави констатувати, що згідно із п. 2.5.23 та 2.5.24 «Правил» (Pravyla sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody, 2022), тілесні ушкодження, виявлені в трупі пса, за ступенем тяжкості кваліфікуються як тяжкі за критерієм небезпеки для життя в момент заподіяння, які призводять до появи і розвитку загрозливих для організму явищ, котрі без надання необхідної й достатньої ветеринарної допомоги, за звичайним своїм перебігом, закінчуються чи можуть закінчитися смертю тварини, адже вони спричинили ушкодження великої кровеносної судини шиї – зовнішньої яремної вени і, як наслідок, значну летальну крововтрату, що призвело до геморагічного, ішемічного, гіповолемічного синдромів, больового шоку, паралічу серця і смерті тварини. Ушкодження, виявлені в трупі пса, утворилися за життя тварини. Вони є наслідком дій екзогенного (зовнішнього) втручання (заподіяння) та не сумісні із життям тварини. За таких обставин між виявленими тілесними ушкодженнями у трупа пса та його смертю існує прямий необхідний причинно-наслідковий зв'язок.

Вирішуючи питання про каліцтво тварини, судвексперт констатує, що за такого характеру ушкоджень, ознаки явного (безумовного) каліцтва відсутні.

Резюмуючи, слід наголосити, що під час спричинення тілесних ушкоджень псу, а також у короткий посттравматичний період до настання смерті, тварина відчувала фізичний біль, проявляла страждання і мучення від спричинених травм (тілесних ушкоджень).

2. Ушкодження колючими предметами

Колючими є предмети, які мають стрижень, що закінчується гострим колючим кінцем. Вони діляться

на гостро- і тупоколючі (залежно від гостроти колючого кінця). Кінець гостроколючих знарядь травми за будовою гострий, точковий або наближений до нього. До колючих предметів належать предмети з безреберною поверхнею (голка, шило, зуби господарських вил, виделка, цвях тощо), з ребристою поверхнею (вікрутка, пильник тощо), з одним чи двома лезами (фінський ніж, кинджал тощо).

Кінець тупоколючих знарядь травми за будовою тупий. До таких колючих предметів належать багнет, лом, кінець дроту або арматурного пруту тощо.

Слід констатувати, що характерними ознаками ран від колючих предметів з безреберною поверхнею є щілоподібна чи овальна форма, незначні розміри, наявність довгого ранового каналу, небезпечність внутрішньої кровотечі й ушкодженням внутрішніх органів.

Отже, колота рана утворюється від проколювання шкіри чи слизової оболонки гострим кінцем травмуючого предмета, з наступним розщепленням і розривом тканин його стрижнем. Особливістю колотої рани є те, що після виймання колючого предмета, рановий отвір спадається, а, відповідно, змінюється її форма і форма ранового каналу. Водночас, специфічними ознаками ран, спричинених колючими предметами з реберною поверхнею є промениста форма, наявність надривів у кінцях та краях ран за кількістю ребер травмуючого предмета, залежність форми рани від форми поперечного перерізу травмуючого предмета.

Проілюструємо ушкодження пса за кличкою Бакс різучим предметом прикладом із практики СВЕ. Із фабули постанови слідчого про призначення СВЕ відомо, що до клініки ветеринарної медицини доставлений пес із ушкодженнями в ділянці голови та шиї, які заподіяла тварині особа А. господарськими вилами.

Під час клінічного огляду травмованої тварини виявлено дві зяючі рани в ділянці нижньощелепного простору з проникненням в під'язиковий простір діаметром 5 мм; зяючу рану до 5 мм у верхній ділянці шиї у проекції середньої сагітальної лінії; травматичні переломи коронок зубів 104 (верхній правий ікл), 103 (верхній правий третій різець), 202 (верхній лівий другий різець); численні гематоми м'яких тканинах голови (рис. 2).

Форма ран – кругла, діаметром 4-5 мм, краї – нерівні, дрібношорсткі, осаднені, рановий канал глибиною 2 см,

у порожнини тіла не проникає. Волосся навколо ран без ушкоджень. Отже, зважаючи на морфологічні особливості виявлених ран судово-ветеринарний експерт констатував, що вони є колотими та заподіяні предметами циліндричної форми, якими могли бути зубці сільсько-господарських вил.

Через 22 доби після заподіяння тварині ушкодження проведено повторне судово-ветеринарне дослідження пса. Встановлено, що шкіра у тварини пігментована, світло-грифельного кольору, еластична, помірно волога, із специфічним «собачим» запахом, рівномірно тепла, анатомічно цілісна, не набрякла, не болюча під час пальпації.

Проте під час пальпації в ділянці вийної зв'язки, а також в ділянці нижньощелепного простору (де знаходяться нормотрофічні, еластичні, білого кольору рубці від ран), шкіра злегка болюча (рис. 3). Воставлено судово-ветеринарний діагноз: стан після травматичних ушкоджень колючими предметами: нормотрофічний рубець шкіри в ділянці нижньощелепного простору на рівні судинної вирізки довжиною 4-5 мм; нормотрофіч-

ний рубець шкіри у верхній ділянці шиї в проєкції середньої сагітальної площини діаметром 4-5 мм; травматичні переломи коронок зубів 104 (верхній правий ікл), 103 (верхній правий третій різець), 202 (верхній лівий другий різець). Сліди від гематом відсутні.

Узагальнивши і надавши експертну оцінку клінічного стану пса у посттравматичному періоді, судово-ветеринарний експерт констатував, що за ступенем тяжкості тілесні ушкодження, спричинені псу за кличкою Бакс, як окремо, так і в сукупності, є легкими тілесними ушкодженнями, що спричинили короткочасний розлад здоров'я і незначну стійку втрату загальногосподарського використання тварини, відповідно до п. 4.2 б, в Правил (Pravyla sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody, zapodiianoї zdoroviu tvarynu, 2022).

Механізмом утворення зяючих ран в є дія предмета, котрий має колючі властивості. Механізмом утворення гематом в ділянці м'яких тканин голови, а також переломів коронок зубів: 104 (верхній правий ікл), 103 (верхній правий третій різець), 202 (верхній лівий другий різець) є травматичний вплив у вигляді ударної дії.

Рис. 2. Артеріальна гіперемія та крововиливи в ділянках колотих ран з лівого боку голови (а) та у шкірі й підшкірній клітковині (б) у підекспертного трупя пса

Рис. 3. Рубець нормотрофічний на шкірі у верхній ділянці шиї в проєкції середньої сагітальної лінії у пса за кличкою Бакс

Тілесні ушкодження у пса за кличкою Бакс були нанесені один за одним з незначним розривом в часі (від кількох секунд до кількох хвилин). Колоті рани в ділянці голови утворилися від дії колючого предмета (не менше двох раз). Гематоми в ділянці голови та травматичні ушкодження зубів утворилися від багаторазової дії твердого предмета з обмеженою поверхнею (не менше 3-5).

Рани в нижньощелепному просторі пса утворилися від дії колючого предмета в напрямку знизу-вверх відносно поздовжньої вісі тіла тварини. Проте рани у верхній ділянці шиї, гематоми в ділянці голови, а також травматичні переломи коронок зубів: 104 (верхній правий ікл), 103 (верхній правий третій різець), 202 (верхній лівий другий різець) утворилися шляхом дії твердого предмету з обмеженою поверхнею в напрямку зверху-вниз відносно поздовжньої вісі тіла тварини.

Всі тілесні ушкодження, перелічені вище, утворилися від дії колючого предмета, яким могли бути вила господарські, спричинені з достатньою силою прикладення для їхнього утворення, стосовно живої тварини.

Гематоми в ділянці голови, а також травматичні переломи коронок зубів: 104 (верхній правий ікл), 103 (верхній правий третій різець), 202 (верхній лівий другий різець) утворилися шляхом травматичної дії твердого предмета з обмеженою поверхнею, яким міг бути держак від вил господарських тощо.

Під час спричинення тілесних ушкоджень псу за кличкою Бакс, а також у посттравматичному періоді, тварина відчувала фізичний біль, проявляла страждання і мучення від спричинених травм (тілесних ушкоджень).

Вирішуючи питання про каліцтво тварини, судвексперт констатує, що за такого характеру ушкоджень, ознаки каліцтва відсутні. Це підтверджується тим, що на момент проведення СВЕ (через 22 доби після заподіяння тварині ушкодження) клінічний стан пса задовільний, він грайливий, соціалізований, в достатній мірі та без будь-яких затруднень споживає корм і п'є воду. Скарги власників тварини на стан її здоров'я відсутні. Будь-які відхилення та обмеження в життєдіяльності тварини (харчування, розмноження, орієнтація в просторі, координація рухів, ведення природного способу життя, контакт з іншими тваринами) відсутні. Травматична втрата зубів: 104, 103, 202 не спричинила порушення процесів харчування тварини та не спотворює зовнішній вигляд пса.

Отже, як показує практика СВЕ, з-поміж усіх ушкоджень від гострих предметів, ушкодження колючим предметом зустрічаються частіше. Колючі предмети, зазвичай, мають малу масу, подовжену форму і гострий кінець. Водночас відмінною особливістю колотих ран є невеликі їх зовнішні розміри та значна глибина, наявність довгого ранового каналу. Такі рани мало помітні, супроводжуються внутрішньою кровотечею і є, зазвичай, небезпечними для життя.

3. Ушкодження колюче-ріжучими предметами

Колюче-ріжучі ушкодження є досить розповсюдженим видом ушкоджень від дії гострих предметів у практиці СВЕ. Колюче-ріжучими є предмети із гострим колючим кінцем і лезом на одному або кількох краях клинка.

Такими предметами можуть бути ножі карманні, фінські або монтерські; кинджали, шабери, напильники, штики тощо. У СВЕ мають бути враховані конструктивні та інші особливості будови колюче-ріжучого травмуючого знаряддя, адже від цього залежить механізм утворення ушкоджень: колюче-ріжучих ран, переломів кісток, ушкоджень м'яких тканин, хрящів, нутрощів, кровоносних судин і нервів тощо.

Як видається, механізмом утворення ушкоджень є дія колюче-ріжучого знаряддя під тиском на шкіру, конусоподібного витягування шкіри з утворенням складок, проколювання тканин організму гострим кінцем клинка та їх розрив оболонкою клинка, розрізання лезом і ребрами оболонки, заточеного під кутом 50-85° або розриву тканин оболонкою і скосом ребер оболонки, заточених під кутом 90°, або розсування дугоподібним оболонкою тканин в сторони бічними поверхнями клинка травмуючого знаряддя, тертя об шкіру оболонки та бічних поверхонь клинка з одночасним проникненням і розрізанням тканин лезом під час його просування углибину тіла.

Необхідно погодитись із твердженнями багатьох вчених про те, що окремі деталі травмуючого предмета можуть утворювати певні ушкодження. Відтак, під час перпендикулярного вколювання леза виникає розрив тканин, а під час просування уздовж поверхні тіла – подряпини; лезо колюче-ріжучого предмета утворює основний розріз, додаткові(-ий) розрізи або надрізи; бічна поверхня клинка – садна; оболонка – садна, розриви, надрізи, розрізи; бородка (п'ятка) і гострокутні ребра ручки – побічні ушкодження у вигляді саден або синців. Отже, на механізм утворення колюче-ріжучих ушкоджень впливають деталі клинка (форма оболонки, його скіс та кут нахилу) і ручки.

Особливості ушкоджень, спричинених колюче-ріжучим знаряддям відображають особливості будови самої зброї та напрям її дії. Форма колото-різаних ран визначається особливостями анатомічної будови ділянки ушкодження, формою поперечного перерізу, розмірами, кількістю рухів травмуючої зброї, особливостями введення і виведення зброї (з тиском на лезо, бічну поверхню, оболонку), зміну положення тіла тварини під час занурення зброї в тіло, напрямку лінії Лангера.

Форма колото-різаних ран найчастіше щілиноподібна, рідше – дугоподібна або кутаста, клиноподібна, зигзагоподібна, з додатковими розрізами («ластівкового хвоста»). У структурі колото-різаних ран також виділяють вхідний отвір, рановий канал і, не завжди, вихідний отвір.

Багаторазова дія клинка колото-різаної зброї утворює надрізи і розрізи як за рахунок дії леза, так і оболонки.

Специфічними ознаками ушкодження від колюче-ріжучих предметів є такі: вхідний отвір рани має лінійну форму, його довжина значно менша від глибини; наявність ранового каналу (ребра ранового каналу бувають рівними або скошеними; глибина колото-різаних ран може бути такою як і довжина клинка зброї, меншою або більшою довжини клинка, інколи вихідного отвору); краї рани рівні, гладенькі, нездерті і слабо синюшні, із саднами, висиханням, забрудненням (облямівка обти-

рання), осадженням, відсутністю тканинних перемичок між краями рани і в рановому каналі; гострокінцевими кінцями рани (за дії кинджала), М-, П-подібними, закругленими тощо або одним гострим, інший притупленим (за дії односторонньо заточеного клинка – кухонний, фінський ніж), іноді з насічками та надрізами; залежність форми притупленого кінця рани, утвореного обушком, від товщини обушка, його форми і способу нанесення удару (з тиском на обушок чи лезо).

Проілюструємо прикладом із практики СВЕ ушкодження пса за кличкою Бім колючо-ріжучим знаряддям. Під час проведення досудового розслідування було встановлено, що безпритульному псу було заподіяно численні тілесні ушкодження через які тварина померла. Зооохоронна організація звернулася до поліції із відповідною заявою про вчинене правопорушення. У рамках розпочатого кримінального провадження за ч. 1 ст. 299 КК України слідчим винесено постанову про призначення СВЕ для об'єктивного з'ясування фактичних даних та обставин справи, оскільки відомо, що саме зазначена судова експертиза є довершеною формою застосування спеціальних ветеринарних знань у кримінальному провадженні.

Під час проведення судово-ветеринарного дослідження трупа тварини було виявлено поєднану травму

у вигляді множинних колото-різаних ран в ділянці голови ліворуч без проникнення у мозкову порожнину, грудної клітки праворуч та ліворуч з проникненням у грудну порожнину, в ділянці грудних кінцівок, голови, шиї; гематоми у правій верхівковій частці легенів, забій міжреберних м'язів праворуч і ліворуч, пневмоторакс, гематоми ротової порожнини, також заподіяно перелами перших трьох пар ребер праворуч.

Детальніше зупинимось на характеристиці заподіяних колото-різаних ран. Відтак, за особливостями будови колото-різаних ран експертним шляхом підтверджено, що удари травмуючим знаряддям було нанесено перпендикулярно до поверхні тіла тварини. Рани мають характерну особливість будови: один кінець тупий, протилежний – гострий, що є типовим для ушкоджень колючо-ріжучим предметом, яким міг бути ніж з гострим однобічним лезом.

Проілюструємо ще один судово-експертний випадок подвійного ушкодження пса за кличкою Буран ломом (тупоколючим предметом) і кухонним ножем (колюче-ріжучим предметом). Відтак, із фабули постанови слідчого про призначення СВЕ відомо, що син у нетверезому стані під час сімейної сварки наніс псу ушкодження ломом, спричинивши, таким чином, його мучення, проте смерть тварини від цієї травми не настала. Через певний час,

Рис. 4. Колото-різані рани м'яких тканин шиї та грудної клітки в ділянці 6–7 ребра ліворуч у підекспертного трупа пса

Рис. 5. Колото-різані рани в межах 3–9 ребер ліворуч у підекспертного пса

щоб припинити страждання тварини, його батько наніс додаткове ушкодження кухонним ножом в ділянку серця. Пес загинув.

Під час проведення судово-ветеринарного дослідження було встановлено, що в ділянці правої очної орбіти трупа пса виявлено колоту рану з крововиливом у зовнішнє вухо; праве очне яблуко розчавлене. Окрім того, у правому першому міжребер'ї реєструється колото-різана рана, проникаючу в грудну порожнину з ушкодженням правого і лівого шлуночків серця. У грудній порожнині виявлено кров у кількості 0,5 л., з великим еластичним, темно-червоного кольору кров'яним зсідком. Інші органи грудної і черевної порожнин не ушкоджені, проте анемічні.

Отже, безпосередньою причиною смерті пса, труп якої було досліджено, є колото-різане ушкодження грудної клітки і серця з крововиливом у грудну порожнину.

4. Ушкодження пиляючими предметами

Пиляючими є такі предмети, які мають зубці із гострими кінцями і двома короткими гострими краями, розташовані один за одним по прямій лінії (у стрічкових пил) або колоподібно (у дискових пил), призначені для розрізання (розпилювання) об'єктів (дерев, металу, каменю тощо). Зі злочинною метою часто використовують циркулярні дискові пилки, листові поздовжні, поперечні пилки (дворучні, лучкові, ножівки) тощо.

Рис. 6. Розчавлення і часткова травматична енуклеція правого ока пса за кличкою Буран

Рис. 7. Проникаюча рана в грудну порожнину у бічній стінці грудної клітки праворуч

У практиці СВЕ ушкодження пиляючими знаряддями зустрічаються у випадках розчленування трупа тварини. Ушкодження, що спричиняються пиляючими знаряддями – пиляні. Прижиттєві ушкодження найчастіше утворюються від дії мотокози, а посмертні – від дії дворучної пилки, ножівки по дереву або металу.

Травмуюча дія пиляючих предметів зумовлена спричиненими ударами зубців, обертальними, поступальними рухами диску або обертально-поступальними рухами полотна пили із незначним тиском на шкіру тварини з утворенням пиляючих ран.

Украй важливо зазначити, що *механізмом утворення пиляних ран* є тертя, ковзання або кочення зубців пиляючої зброї, що супроводжуються незначним тиском або зворотно-поступальними рухами полотна або диска і тертям їх бічних поверхонь. Від удару пилкою утворюються колоті й колото-різані рани.

З огляду на зазначене зауважимо, що форма пиляних ран обумовлюється напрямом руху травмуючого знаряддя (дугоподібна, прямолінійна, кругла), формою зубців, анатомічними особливостями ушкодженої ділянки тіла тощо. Вони складаються із країв, кінців, ранового каналу, дна.

Характерними морфологічними особливостями пиляних ран у разі неповних розпилів є довгаста форма з дрібнозазубреними краями, часто з одним або двома роздвоєними кінцями; на кістках розрізняють надпили, розпили і відпили; надпили з хвилястим розводом – дугоподібні, з простим розводом – роздвоєні у вигляді ластівчаного хвоста; ширина борозни, як правило, такаж як і ширина розводу пилки. Поверхня відпилу завжди нерівна через велику кількість поверхневих валиків і борозенок, паралельних одне одному. Особливістю колото-різаних ран є те, що їх довжина та глибина перевищують ширину.

Проілюструємо прикладом із практики СВЕ ушкодження пса за кличкою Шарик пиляючим знаряддям. Так, із постанови слідчого про призначення СВЕ відомо, що псу за кличкою Шарик були заподіяні ушкодження мотокою під час скошування бур'яну.

Судово-ветеринарним дослідженням тварини встановлено такі ушкодження (рис. 8): повну втрату дистальних фаланг II, III, IV та V пальців правої кисті, що є травматичною ампутацією частини правої тазової кінцівки на рівні дистальних міжфалагнових суглобів зазначених пальців; повну втрату II, III, IV та V пальців лівої кисті та нижньої третини лівого п'ястку, що є травматичною ампутацією частини лівої грудної кінцівки; пиляна рана в ділянці правого зап'ястка.

Ушкодження пса пиляючим знаряддям підтверджується тим, що форма ран довгаста, прямолінійна, довжина та глибина рани в ділянці правого зап'ястка перевищує ширину; краї нерівні, з дрібними зазублинами, кінці роздвоєні з поверхневими надрізами, подряпинами, із сполучнотканинними перетинками, вузькими саднами; стінки нерівні, з крововиливами, із сполучнотканинними перетинками, спостерігаються розпили кісток, поверхні розпилу нерівні через велику кількість поверхневих валиків і борозенок (траси-сходинки).

Визначаючи ступінь тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю пса за кличкою Шарик є підстави констатувати, що згідно із «Правилами» (Pravyly sudovo-veterynarnoho

vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody..., 2022), псу заподіяні тяжкі тілесні ушкодження за критерієм втрати частини правої тазової та частини лівої грудної кінцівок, а також за критерієм знівечення екстер'єру тварини.

Пиляна рана в ділянці правого зап'ястка є ушкодженням середнього ступеня тяжкості за критерієм тривалої ролади здоров'я та тривалою втратою здатності до виконання корисної роботи строком понад 21 добу.

Вирішуючи питання про каліцтво пса за кличкою Шарик від спричинених тілесних ушкоджень, зазначаємо, що згідно із конструкцією дефініції «каліцтво тварин», керуючись «Правилами» (Pravyly sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody..., 2022), а також згідно із «Методикою судово-ветеринарного дослідження тварин з метою встановлення їх каліцтва» (Metodyka sudovo-veterynarnoho doslidzhennia tvaryn z metoiu vstanovlennia yikh kalitstva, 2021), зазначений характер ушкоджень є каліцтвом, оскільки відбувся стійкий розлад здоров'я тварини внаслідок тілесного ушкодження та його наслідків, що призвело до повної втрати частин тіла, зокрема, через повну втрату дистальних фаланг II, III, IV та V пальців правої кисті, що є травматичною ампутацією частини правої тазової кінцівки на рівні дистальних міжфалагнових суглобів зазначених пальців, а також повну втрату II, III, IV та V пальців лівої кисті та нижньої третини лівого п'ястку, що є травматичною ампутацією частини лівої грудної кінцівки, що під час взаємодії тварини із зовнішнім середовищем призведе до стійкої втрати та обмеження можливості забезпечувати фізіологічні прояви життєдіяльності на рівні з іншими тваринами цього ж виду, зокрема ведення природного способу життя, контакту з іншими тваринами, переміщення у просторі, координація рухів, здатності до виконання корисної роботи, добування корму, втікання від переслідування, а також знівечує зовнішній вигляд тварини через фізичну відсутність частини правої тазової кінцівки та частини лівої грудної кінцівки. Рана в ділянці правого зап'ястка не призвела до каліцтва.

а

б

Рис. 8. Ушкодження, заподіяні пиляючим знаряддям у підекспертного пса за кличкою Шарик: а – травматична ампутація частини лівої грудної кінцівки та рана в ділянці правого зап'ястка; б – травматична ампутація частини правої тазової кінцівки

5. Ушкодження рубаючими предметами.

Рубаючими є предмети, що мають лезо, велику масу і розміри, являють собою клин із лезом та розташованим напроти нього обухом, діють за дугою, спричиняють удар лезом. До таких знарядь належать сокири, кирки, шашки, мотики, тесаки, лопати, великі кухонні ножі. Вони заподіюють рубані рани, що утворюються від удару по прямій, косій дузі і дотичній лінії, лезом рубаючої зброї, яка розсікає підлеглі тканини, розриваючи і розсуваючи їх бічними поверхнями клину, носиком або п'яткою в боки.

Механізмом утворення рубаних ран є удар лезом або його протягування (від дії шашки), яке розсікаючи тіло тварини, ковзається і розсуває тканини бічними поверхнями клинка зброї, проникаючи в тіло.

Форма рубаних ран багатоманітна: щілино- або клиноподібні, завжди глибокі й осаднені.

Слушно зауважимо, що специфічними морфологічними ознаками від дії рубаючих предметів є такі: форма ран шкіри, як правило, веретеноподібна чи лінійна, а якщо удар наноситься під кутом — дугоподібна (зумовлюється конструктивними особливостями зброї, ступенем розширення клинка, розмірами і масою, розташуванням центра тяжіння; розмірами приміщення, в якому заподіяне ушкодження, напрямку руху, кута входження в тіло, сили удару, напряму ліній Лангера, особливостями будови ушкодженої ділянки тіла та підлеглих тканин, ріст особи, яка заподіює рубані ушкодження); форма кінців ран залежать від характеру занурення леза у тканини. Якщо лезо рубаючого предмета занурилося лише середньою своєю частиною, а носок і п'ятка залишилися поза шкірою, то обидва кінці рани будуть гострими, проте, якщо лезо полотна сокири занурилось в рану носком чи п'яткою, то набуває П- чи М-подібної форми. Якщо ж у шкіру занурюється лезо полотна сокири з носком і п'яткою, то утворюються два П-подібні краї. Стінки рубаних ран рівні, а їх дно роздроблене і синюшне. Рубані рани проникають глибоко в тіло. Стінки ушкоджених кісток і

хрящів характеризуються наявністю слідів – трас. Для ушкоджень трубчастих кісток характерні надруби, розруби та відруби.

Тож із практики СВЕ проілюструємо прикладом ушкодження kota рубаючим знаряддям. Так, із постанови слідчого про призначення СВЕ відомо, що невстановлена особа жорстоко поводитись із котом у вечірній час та нанесла тварині кілька ударів сокирою, в результаті чого тварина загинула.

Під час судово-ветеринарного дослідження трупа kota встановлено такі ушкодження:

- розрив міжхребцевих структур між першим і другим шийними хребцями (капсули ось-атлантного суглоба, верхньої мембрани, верхньої та поперечної зв'язок зубоподібного відростка, верхньої поздовжньої зв'язки) (рис. 9 б);

- розрив спинного мозку і його оболонки в проєкції першого і другого шийних сегментів;

- відкритий, прямий, одноуламковий поперечний перелом переднього краю лівого крила першого шийного хребця;

- відкритий, прямий, одноуламковий, поперечний перелом зубоподібного відростка другого шийного хребця біля його основи;

- відруб більшого горба лівої плечової кістки (рис. 9 а);

- рана веретеноподібної форми, розміром 3,5 см за довгою віссю в проєкції другого шийного хребця ліворуч;

- три глибоких рани веретеноподібної форми на бічній (латеральній) поверхні уздовж лівої поверхні шиї, розмірами 3, 6 і 3 см відповідно за довгою віссю, переважанням довжини над шириною та глибиною;

- відкритий, повний, травматичний, поперечний, безуламковий перелом лівого середнього членика під'язикової кістки;

- венозна гіперемія легенів, селезінки, нирок, головного мозку;

а

б

Рис. 9. Ушкодження рубаючим предметом в трупі kota: а – потилична поверхня голови; б – травматичне відокремлення між першим і другим шийними хребцями в ділянці атлanto-аксіального суглоба. Розрив спинного мозку. Відруб великого горба лівої плечової кістки

– повний розрив зовнішньої яремної вени (правої і лівої), загальної сонної артерії (правої і лівої), а також вагосимпатичного стовбуру (правого і лівого).

Варто наголосити, що механізмом утворення тілесних ушкоджень в трупі kota є розруб та утворення деформації зрізу. Ушкодження, виявлені в трупі kota, були спричинені неодноразовою дією гострого предмета, яким могло бути рубаюче знаряддя, що підтверджується веретеноподібною формою ран в ділянці шиї, їх довжина та глибина переважають ширину ран, краї ран рівні, засаджені; кінці ран гострі, один кінець тупий, П-подібний; стінки ранових каналів рівні, з крововиливами, відрубом більшого горба плечової кістки, більша частина якого має плоску поверхню, а незначна за площею поверхня містить кісткові «шипикі».

Встановлено, що ушкодження, спричинені котів, виникнути самостійно під час життя тварини без стороннього втручання не могли, вони є наслідком дій екзогенного (зовнішнього) походження.

Тілесні ушкодження, виявлені в трупі kota, характеризуються такими *ступенями тяжкості*:

– розрив міжхребцевих структур між першим і другим шийними хребцями (капсули ось-атлантного суглоба, верхньої мембрани, верхньої та поперечної зв'язок зубоподібного відростка, верхньої поздовжньої зв'язки), є *тяжкими* тілесними ушкодженнями за кваліфікуючою ознакою небезпеки (загрози) для життя в момент заповідання, відповідно до п. 2.5.9 Правил (Pravyła sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody..., 2022);

– відкритий, прямий, одноуламковий, поперечний перелом зубоподібного відростка другого шийного хребця біля його основи; відкритий, прямий, одноуламковий поперечний перелом переднього краю лівого крила першого шийного хребця; розрив спинного мозку і його оболонки у проєкції першого і другого шийних сегментів, є *тяжкими* тілесними ушкодженнями за кваліфікуючою ознакою небезпеки (загрози) для життя в момент заповідання, відповідно до п. 2.5.13 Правил (Pravyła sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody..., 2022);

– повний розрив зовнішньої яремної вени (правої і лівої), загальної сонної артерії (правої і лівої), а також вагосимпатичного стовбуру (правого і лівого) є *тяжкими* тілесними ушкодженнями за кваліфікуючою ознакою небезпеки (загрози) для життя в момент заповідання, відповідно до п. 2.5.24 Правил Pravyła sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody..., 2022);

– відруб більшого горба лівої плечової кістки; рана в проєкції другого шийного хребця ліворуч; три глибоких рани на бічній (латеральній) поверхні уздовж лівої поверхні шиї; відкритий, травматичний, повний, поперечний, безуламковий перелом лівого середнього членника під'язикової кістки є тілесними ушкодженнями середньої тяжкості за ознакою розладу здоров'я строком понад 21 добу, а також за ознакою втрати здатності до виконання корисної роботи строком понад 21 добу, відносно живої тварини, відповідно до п. 3.1 Правил (Pravyła sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody...2022).

Відруб більшого горба лівої плечової кістки; рана в проєкції другого шийного хребця ліворуч; три глибоких рани на бічній (латеральній) поверхні уздовж лівої поверхні шиї; відкритий, травматичний, повний, поперечний, безуламковий перелом лівого середнього членника під'язикової кістки не є небезпечними (загрозливими) для життя в момент заповідання та кваліфікуються як ушкодження середньої тяжкості.

Травматичне відокремлення між першим і другим шийними хребцями в ділянці атланта-аксіального суглоба; розрив міжхребцевих структур між першим і другим шийними хребцями (капсули ось-атлантного суглоба, верхньої мембрани, верхньої та поперечної зв'язок зубоподібного відростка, верхньої поздовжньої зв'язки); відкритий, прямий, одноуламковий, поперечний перелом зубоподібного відростка другого шийного хребця біля його основи; відкритий, прямий, одноуламковий поперечний перелом переднього краю лівого крила першого шийного хребця; розрив спинного мозку і його оболонки в проєкції першого і другого шийних сегментів; повний розрив зовнішньої яремної вени (правої і лівої), загальної сонної артерії (правої та лівої), а також вагосимпатичного стовбуру (правого та лівого) призвели до смерті тварини.

Відруб більшого горба лівої плечової кістки; рана в проєкції другого шийного хребця ліворуч; три глибоких рани на бічній (латеральній) поверхні уздовж лівої поверхні шиї; відкритий, травматичний, повний, поперечний, безуламковий перелом лівого середнього членника під'язикової кістки в сукупності призвели до травматично-больового шоку.

Між тілесними ушкодженнями, виявленими у трупі kota, наданого на дослідження, і смертю тварини існує прямий необхідний причинно-наслідковий зв'язок. Виявлені ушкодження не сумісні з життям. Крім того, ушкодження, виявлені в трупі kota, не призвели до його каліцтва при житті, адже смерть тварини настала миттєво після заповідання травм.

Під час спричинення тілесних ушкоджень котів, труп якого надано на дослідження, тварина відчувала короточасний гострий фізичний нестерпний біль, проявляла страждання і мучення від спричинених травм (тілесних ушкоджень).

Під час заповідання тілесних ушкоджень котів, труп якого було досліджено, тілесних ушкоджень, тварина була живою. Це підтверджується наявністю просякнень м'яких тканин навколо ран в ділянці шиї та в ділянці лівого плечового суглоба.

Обговорення. Диспозицією ч. 1 ст. 299 КК України передбачено кримінальну відповідальність за жорстоке поводження з тваринами, зокрема й за заповідання їм тілесних ушкоджень (Lozo O. V. & Piliushenko D. O., 2020). Варто зазначити, що нині у нормативних документах України та джерелах наукової літератури не достатньо висвітлені питання судово-ветеринарної діагностики та оцінки окремих видів тілесних ушкоджень, зокрема й у разі заповідання тварині травм гострими знаряддями (de Siqueira A. et al., 2016).

Автори цієї роботи погоджуються з думкою вчених судових медиків України та зарубіжних країн із аргу-

ментами на користь того, що під час СВЕ ушкоджень гострими знаряддями можуть бути вирішені певні питання, зокрема, можна встановити факт заподіяння такого ушкодження, його характер, тип гострого травмуючого знаряддя, кількість контактної взаємодії знаряддя з тілом, напрям ранового каналу, характеристику травмуючого знаряддя (довжину його зануреної частини, орієнтацію певних частин зброї, наприклад, леза, клинка, п'ятки, обушка, зубців тощо), конкретний екземпляр гострого предмета, яким тварині заподіяне ушкодження (Sanyavises K. & Vachirawongsakorn V., 2024; Vachirawongsakorn V. et al., 2022).

Узагальнивши та систематизувавши думку науковців та власну судово-експертну практику, констатуємо, що у більшості випадків ушкодження, заподіяні гострими предметами, відрізняються від ран, спричинених тупими предметами, рівними та гладенькими краями без осадження і синців, відсутністю у рановому каналі тканинних перемичок і його гладенькими стінками, зянням перерізаних вен і артерій, значною кровотечею. Утім, не зважаючи на наявність спільних ознак, як показує практика СВЕ таких ушкоджень, кожний вид ран від гострих знарядь має свої характерні особливості. Саме останні є діагностичними ознаками під час дослідження підекспертної тварини, на що вказують у своїх наукових доробках Ressel L. et al. (2016); de Siqueira A. et al. (2016); Saceres P. (2023); Lockwood R. (2019) та ін.

Проблема судово-ветеринарної діагностики та оцінки ушкоджень тварин, заподіяних гострим знаряддям, є найбільш обговорюваною на шпальтах наукових видань. Відтак аналіз судово-експертних випадків щодо ушкоджень тварин гострими предметами дає підстави розподілити такі ушкодження на дві групи: з переважанням довжини над шириною (різані, рубані та пиляні) та переважанням глибини ранового каналу над довжиною і шириною ранового отвору (колоті та колото-різані рани) (Ghui M. et al., 2024; Ortiz D. D. & Lezcano F. O., 2023; Smith-Blackmore M. & Bethard J. D., 2021).

Попри значну кількість наукових праць щодо ушкодження тварин гострими знаряддями, низка питань нині залишаються дискусійними. У більшості випадків під час дослідження травмованої тварини важливо встановити за характером і формою ушкоджень травмуюче знаряддя (його вид, групові ознаки тощо) навіть тоді, коли воно невідоме. Як показує практика СВЕ найменшою інформативністю для встановлення травмуючого знаряддя володіють різані рани, оскільки за їх ознаками можна констатувати лише ступінь гостроти леза, що знаходить своє відображення в наукових роботах Humphrey C. et al. (2017); Hogue M. et al. (2020). На думку авторів цієї статті, для об'єктивного встановлення виду гострого травмуючого знаряддя необхідно застосувати спеціальні знання у формі комплексної судової експертизи: ветеринарної, трасологічної, біологічної, з дослідження волокнистих матеріалів та виробів з них тощо. Для визначення виду металу, з якого виготовлене гостре знаряддя травми варто застосувати кольорові хімічні реакції, метод кольорових відбитків, також РФА (рентгено-флюорес-

центний аналіз), про що повідомляють Rosa, J., Batista Batista de Carvalho et al. (2022).

Також важливе значення та певний фаховий інтерес має виявлення на травмуючому предметі мікрооб'єктів крові, волосся, фрагментів луски риб, волокон одягу тощо (Johnson D. J. et al., 2018), що дозволить підтвердити факт заподіяння ушкодження саме ним. Результати таких досліджень будуть опубліковані нами в інших наукових роботах.

Слід зауважити, що загальними ознаками ран від гострих предметів є їх певна форма: веретеноподібна, щілиноподібна або промениста; рівні, гладенькі, без розміжчень, осаднень, надривів та крововиливів краї ран, які не відшаровані від підлягаючих тканин; відсутність сполучно-тканинних перетинок між краями чи у кінцях ран; гострі, іноді з надривами (за дії рубаючих чи певних колючих предметів) кінці ран; рівні, прямовисні раневі стінки, без крововиливів у шкіру, що узгоджується з даними de Siqueira A. et al. (2016).

Наголошуємо, якщо встановити характер ушкодження тварини та знаряддя яким воно заподіяне, не виявляється за можливе, то судветексперт у підсумках проведеної СВЕ обґрунтовує причини з яких це зробити не можливо і зазначає, які додаткові дані необхідні йому для вирішення цього питання (ветеринарні документи, результати додаткових техніко-інструментальних або лабораторних досліджень тощо), а також встановлює термін повторного чи додаткового дослідження. Це не звільняє судово-ветеринарного експерта від розв'язання інших питань, поставлених у процесуальному документі про призначення СВЕ.

У цій науковій роботі автори статті привели фактичні дані щодо проведення СВЕ, тварин, постраждалих від жорстокого поводження, у яких було констатовано тілесні ушкодження, зокрема й гострими предметами. Проведене аналітичне дослідження практики СВЕ показало перспективність цього наукового і практичного напрямку як в Україні, так і в інших країнах світу, що підтверджується дослідженнями багатьох вчених (Zaraga S. I. et al., 2019; Munro R., 2022; McDonough S. P. et al., 2016; Cooper J. E. & Cooper M., 2021).

Водночас, констатуємо, що питання СВЕ тварин, яким заподіяні ушкодження різними гострими предметами, не стали предметом наукового інтересу широкого кола науковців, що з одного боку вказує на актуальність цього дослідження, а з іншого – демонструє перспективи щодо:

- розроблення алгоритму судово-ветеринарного описання ран, заподіяних гострими предметами (різаних, колотих, колото-різаних, рубаних, пиляних);
- обґрунтування критеріїв судово-ветеринарного визначення послідовності утворення ран, заподіяних гострими предметами;
- обґрунтування критеріїв комплексного судово-ветеринарного визначення терміну давності утворення та динаміку загоєння операційних і «випадкових» ран, заподіяних гострими предметами;
- з'ясування особливостей структури шкірних сполучнотканинних рубців, утворених після загоєння ран,

заподіяних гострими предметами, залежно від давності ушкодження;

– розробки критеріїв комплексного судово-ветеринарного визначення зажиттєвості та посмертності утворення ран, заподіяних гострими предметами, у тварин;

– обґрунтування критеріїв судово-ветеринарної інформативності додаткових інструментальних та лабораторних методів дослідження ран (виявлення в ранах сторонніх часток та їх ідентифікація);

– об'єктивізації формулювання судово-ветеринарного діагнозу щодо ран, заподіяних гострими предметами.

Висновки.

1. Гострими знаряддями травми є такі, що мають клиноподібний перетин, гострий край (краї), кінець або їх поєднання, які мають промислове або побутове призначення. До гострих знарядь ушкоджень належать типові (колючі, ріжучі, колюче-ріжучі, пиляючі, рубаючі) та атипові (уламки металу чи скла).

2. Ушкодження тварин гострими знаряддями травми є предметом судово-ветеринарної експертизи для розв'язання ідентифікаційних (визначення гострого травмуючого предмета за його фрагментами), діагностичних (визначення характеру та локалізації ушкоджень; черговості їх заподіяння; прижиттєвості чи посмертності утворення; причинно-наслідкових зв'язків) та ситуаційних (визначення механізму та можливості утворення ушкоджень за встановлених умов і обставин правопорушення) завдань.

3. Ушкодженнями, які заподіяні гострими предметами, є подряпини, надрізи, рани, переломи, розчленування від членування, розруби, вруби, відруби, насічки, стеси.

4. Морфологічні особливості ушкоджень, заподіяних гострими предметами виокремлюються механізмом дії певних деталей травмуючих знарядь, їх формою, розмірами, масою, ступінню гостроти, силою контактуючої взаємодії з тілом тварини, напрямом руху; довжиною шляху, пройденого в тілі тварини, локалізацією ушкодження, морфологічними особливостями травмуючих тканин, а також твердістю підлеглих тканин.

5. Об'єктами СВЕ за травм гострими знаряддями є трупи тварин, а також живі тварини незалежно від належності (приватна, державна, комунальна), умов мешкання (в неволі, у природних ареалах), продуктивності (продуктивні і непродуктивні), місця утримання (домашні, агрофірм, дикі, зоопаркові, безпритульні тощо) цілей використання (в розважальних, видовищних, кінематографічних, спортивних та спеціальних заходах, в експериментальних цілях тощо), віку (молодняк, зрілі, старі), статі (самці, самки).

6. Суб'єктами проведення СВЕ живих тварин для оцінювання ушкоджень, заподіяних гострим знаряддям, є судветексперти за експертною спеціальністю 18.1 «Ветеринарні дослідження», а також судові експерти інших експертних спеціальностей (судові балісти, трасологи, біологи тощо) у комплексних судових експертизах.

7. Метою судово-ветеринарного дослідження тварин, яким заподіяне ушкодження гострим знаряддям, є визначення характеру ушкодження, його локалізації, форми, розмірів (діаметру), напряму найдовшого розміру на поверхні тіла відносно анатомічної вісі тіла; особливостей будови країв, кінців, зяяння рани, морфології ранового каналу та дна рани, згрупованості ран або відсутності її, особливостей ушкодження глибоких тканин або органів у проєкції рани, виявлення сторонніх включень в рановому каналі; ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини, характеру каліцтва, зумовленого травмою, а також вирішення інших експертних завдань у межах компетенції судово-ветеринарного експерта.

8. Під час проведення СВЕ для оцінювання ушкоджень, заподіяних гострим знаряддям, судово-ветеринарний експерт повинен користуватись «Правилами судово-ветеринарного визначення ступеня тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини», а також «Методикою судово-ветеринарного дослідження тварин з метою встановлення їх каліцтва».

Перспектива подальших досліджень. Подальші дослідження будуть присвячені встановленню критеріїв комплексного судово-ветеринарного визначення зажиттєвості та посмертності утворення ран, заподіяних гострими предметами, у собак і котів.

Бібліографічні посилання:

1. Barington, K., Dich-Jørgensen, K., Jensen, H. E. (2018). A porcine model for pathomorphological age assessment of surgically excised skin wounds. *Acta. Vet. Scand.*, 60(1):33. DOI: 10.1186/s13028-018-0387-3.

2. Caceres, P., Awada, L., Weber-Vintzel, L., Morales, R., Meske, M., Tizzani, P. (2023). The World Animal Health Information System as a tool to support decision-making and research in animal health. *Rev. Sci. Tech.*, 42, 242–251. DOI: 10.20506/rst.42.3367.

3. Cooper, J. E., Cooper, M. (2021). Veterinary involvement in forensic medicine. *Vet Rec.*, 189, 6, 249–250. DOI: 10.1002/vetr.1004.

4. de Siqueira, A., Cuevas, S. E., Salvagni, F. A., Maiorka, P. C. (2016). Forensic Veterinary Pathology: Sharp Injuries in Animals. *Vet. Pathol.*, 53(5):979-87. DOI: 10.1177/0300985816655850.

5. Ghui, M., Eliopoulos, C., Borrini, M. (2024). A proposed method for differentiating knives from cut marks on bone: A forensic anthropological approach. *Med. Sci Law.*, 64(3):199-203. DOI: 10.1177/00258024231198912.

6. Grada, A., Mervis, J., Falanga, V. (2018). Research Techniques Made Simple: Animal Models of Wound Healing. *J Invest Dermatol.*, 138(10):2095-2105.e1. DOI: 10.1016/j.jid.2018.08.005.

7. Hilbe, M., Sydler, T., Hugentobler, L., Heller, O., Stadler, T., Kuratli, J. (2024). Forensic wound age estimation in dog tissue correlated with newly formed collagen fibres: a retrospective study. *J. Comp. Pathol.*, 215:81-90. DOI: 10.1016/j.jcpa.2024.10.006.

8. Hogue, M., Fairgrieve, S. I., Lievers, W. B. (2020). Stabbing angle alters peak force and work during sharp force trauma of porcine ribs. *Forensic Sci Int.*, 314:110373. DOI: 10.1016/j.forsciint.2020.110373.

9. Hsiou, C. L., Hsu, C. C., Liao, P. W., Yang, F. H., Lee, A. N., Huang, W. H. (2022). Forensic Death Investigations of Dog Bite Injuries in 31 Cats. *Animals (Basel)*, 12(18):2404. DOI: 10.3390/ani12182404.
10. Humphrey, C., Kumaratilake, J., Henneberg, M. (2017). Characteristics of Bone Injuries Resulting from Knife Wounds Incised with Different Forces. *J. Forensic. Sci.*, 62(6):1445-1451. DOI: 10.1111/1556-4029.13467.
11. Jarvis, S. (2024). Advocating for animal rights. *Vet. Rec.* 194(10):369. DOI: 10.1002/vetr.4270.
12. Johnson, D. J., Raymond, D. E., Chen, C., Quon, M., Lis, J., Choi, M. R., Lopez, C., Han, A., de Leon, R. D., Bir, C. A. (2018). Molecular Method to Detect Wound Cells in Bloodstains Resultant of Sharp Force Injuries for Crime Scene Reconstruction. *J. Forensic. Sci.*, 63(3):842-848. DOI: 10.1111/1556-4029.13623.
13. Kobzieva, T. A., Shein, D. S. (2021). Porivnialnyi aspekt orhanizatsiino-pravovykh zasad zakhystu tvaryn v Ukraini ta derzhavakh YeS. [Comparative aspect of the organizational and legal basis of animal protection in Ukraine and EU countries]. *Elektronne naukove vydannia «Analitichno-porivnialne pravoznavstvo»*, 260-264. DOI: 10.24144/2788-6018.2021.03.48 [in Ukrainian].
14. Lockwood, R., Touroo, R., Olin, J., Dolan, E. (2019). The Influence of Evidence on Animal Cruelty Prosecution and Case Outcomes: Results of a Survey. *J. Forensic Sci.*, 64, 6, 1687–1692. DOI: 10.1111/1556-4029.14085.
15. Loza, T. V. (2023). Problemy orhanizatsii sudovo-ekspertnoi diialnosti v Ukraini ta shliakhy yikh vyrishennia. [Problems of the organization of forensic expert activity in Ukraine and the way of their solution]. *Elektronne naukove vydannia «Analitichno-porivnialne pravoznavstvo»*, 6, 633–641. DOI: 10.24144/2788-6018.2023.06.112 [in Ukrainian].
16. Lozo, O. V., Piliushenko, D. O. (2020). Aktualni pytannia pravovoho rehuliuвання zakhystu tvaryn vid zhorstokoho povodzhennia. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 7, 225-228. DOI: 10.32782/2524-0374/2020-7/57.
17. McDonough, S. P., McEwen, B. J. (2016). Veterinary Forensic Pathology: The Search for Truth. *Veterinary pathology*, 53(5), 875–877. DOI: 10.1177/0300985816647450.
18. McGehee, K. C., Schultz, J. J. (2024). Microscopic analysis of cut mark characteristics from chopping/hacking tools. *Forensic. Sci. Int.*, 363, 112197. DOI: 10.1016/j.forsciint.112197.
19. Metodyka sudovo-veterynarnoho doslidzhennia tvaryn z metoiu vstanovlennia yikh kalitstva. [Methods of forensic veterinary examination of animals for the purpose of establishing their mutilation]. / I. V. Yatsenko. Kharkiv: NNTs «ISE im. Zasl. prof. M. S. Bokariusia», 2021. 50 s. (reiestratsiyni kod: 18.1.01) [in Ukrainian].
20. Munro, R. Viewpoint: Integrity and Limitations of Forensic Veterinary Evidence. *J. Comp. Pathol.*, 2022, 199, 86–87. DOI: 10.1016/j.jcpa.2022.10.003.
21. Ortiz, D. D., Lezcano, F. O. (2023). Dog and Cat Bites: Rapid Evidence Review. *Am Fam Physician.*, 108(5), 501-505.
22. Poltava, K. O. (2020). Kryminolohichna otsinka rivnia i dynamiky zhorstokoho povodzhennia z tvarynami v Ukraini ta napriamy yoho zapobihannia [Criminological assessment of the level and dynamics of animal cruelty in Ukraine and directions for its prevention]. *Pravo i suspilstvo*, 2, 129–136. DOI: 10.32842/2078-3736/2020.1-2.22 [in Ukrainian].
23. Pravyla sudovo-veterynarnoho vyznachennia stupenia tiazhkosti shkody, zapodiianoi zdoroviu tvaryny (metodychni rekomendatsii) [Rules for forensic veterinary determination of the degree of severity of damage, preventive rehabilitation of animals (methodical recommendations)] / I. V. Yatsenko, O. I. Parylovskiy. Kharkiv: NNTs «ISE im. Zasl. prof. M. S. Bokariusia», 2022. 47 s. (vneseni do dodatku 27 «Pereliku naukovo-tekhnichnoi ta dovidkovoї literatury, shcho vykorystovuietsia pry provedenni sudovo-veterynarnoi ekspertyzy: nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy 08.05.2018 № 1467/5.) [in Ukrainian].
24. Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo implementatsii polozhen deiakyykh mizhnarodnykh uhod ta dyrektyv YeS u sferi okhorony tvarynnoho ta roslynnoho svitu [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the implementation of the provisions of some international treaties and EU Directives in the field of animal and plant environment protection]: *Zakon Ukrainy № 1684-IX vid 15.07.2021*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
25. Ressel, L., Hetzel, U., Ricci, E. (2016). Blunt Force Trauma in Veterinary Forensic Pathology. *Vet. Pathol.*, 53(5):941-61. DOI: 10.1177/0300985816653988.
26. Rosa, J., Batista de Carvalho, L. A. E., Ferreira, M. T., Gonçalves, D., Marques, M. P. M., Gil F. P. S. C. Chemical trace XRF analysis to detect sharp force trauma in fresh and burned bone. *Sci. Justice*, 2022, 62(5):484-493. DOI: 10.1016/j.scijus.2022.07.007.
27. Sanyavises, K., Vachirawongsakorn, V. (2024). Stereomicroscopic analysis of cut marks inflicted by a knife with blade damage. *Int. J. Legal. Med.*, 138(1):15-23. DOI: 10.1007/s00414-023-03102-1.
28. Shepitko, V., Shepitko, M. (2021). Doktryna kryminalistyky ta sudovoi ekspertyzy: formuvannia, suchasnyi stan i rozvytok v Ukraini [The doctrine of criminology and forensic examination: formation, current state and development in Ukraine] 12–27. DOI: 10.33498/louu-2021-08-012 [in Ukrainian].
29. Simakova-Yefremian E. B. (2017). Do pytannia pro vzaiemozalezhnist yevropeyskykh intehratsiinykh protsesiv i tendentsii intehratsii spetsialnykh znan v Ukraini [To the question of the interdependence of European integration processes and the trend of integration of special knowledge in Ukraine] *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. Kharkiv: *Pravo*, 17, 152–158 [in Ukrainian].
30. Simakova-Yefremian, E. B. (2017). Do pytannia pro vzaiemozalezhnist yevropeyskykh intehratsiinykh protsesiv i tendentsii intehratsii spetsialnykh znan v Ukraini [On the question of the interdependence of European integration processes and trends in the integration of special knowledge in Ukraine]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky*. Kharkiv : *Pravo*, 17, 152–158 [in Ukrainian].
31. Skrypka, M., Panikar, I., Zapeka, I., Kurales, O. (2022). Deiaki aspekty patohenezu ta patomorfologii pervynnoi skladnoi travmy khrebtva spynnoho mozku [Some aspects of pathology and pathomorphology of primary structural injury of the spinal cord and brain]. *Ahrarnyi visnyk Prychornomia*, 104, 26–33. DOI: 10.37000/abbsl.2020.97 [in Ukrainian].

32. Smith-Blackmore, M., Bethard, J. D. (2021). A multidisciplinary investigation of chronic animal abuse: Collaboration between veterinary forensics and forensic anthropology. *J. Forensic. Sci.*, 66(1):389-392. DOI: 10.1111/1556-4029.14576.
33. Sprayberry, K. A., Barrett E. J. (2015). Thoracic trauma in horses. *Vet Clin North Am Equine Pract.*, 31(1):199-219. DOI: 10.1016/j.cveq.2014.12.001.
34. Staianov, J., Struz, J. M. R., Vieira, R. V., Luiz, R. M., Zarpelon-Schutz, A. C., Teixeira, K. N., Bernardi-Wenzel, J. (2024). Histomorphometric analysis of excisional cutaneous wounds with different diameters in an animal model. *Int. J. Exp. Pathol.*, 105(6):235-245. DOI: 10.1111/iep.12520.
35. Vachirawongsakorn V., Painter J., Márquez-Grant N. (2022). Knife cut marks inflicted by different blade types and the changes induced by heat: a dimensional and morphological study. *Int. J. Legal. Med.*, 136(1):329-342. DOI: 10.1007/s00414-021-02726-5.
36. Waters, A. (2020). Focusing on animal welfare. *Vet. Rec.*, 187(1):3. DOI: 10.1136/vr.m2754.
37. Yatsenko, I. (2022). Problems of concluding an expert opinion based on the results of a forensic veterinary examination of a live animal and ways to solve them. *Law. Human. Environment*, 13(4), 71–88. DOI: 10.31548/law2022.04.008.13.
38. Yatsenko, I. V. (2022). Sudovo-veterynarnе vstanovlennia kalitstva tvaryn: problemy ta shliakhy vyryshennia [Forensic-veterinary establishment of mutilation of animals: problems and solutions] Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia: zbirnyk. Kyiv : PrAT «VNZ «Mizhrehionalna Akademiia upravlinnia personalom», 6 (24), 71–86. DOI: 10.32689/2617-9660-2022-6(24)-71-86 [in Ukrainian].
39. Yatsenko, I. V. (2023). Teoretyko-hnoseolohichna konstruktsiia fenomenu stupenia tiazhkosti shkody, zapodiianiо zdoroviu tvaryny v sudovo-veterynarnii ekspertyzi [Theoretical and epistemological construction of the phenomenon of the degree of severity of damage caused to the health of an animal in forensic veterinary examinations]. *Forum prava*, 75, 2, 65–88 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.7699531> [in Ukrainian].
40. Yatsenko, I. V., Zapara, S. I., Zon, G. A., Ivanovskaya, L. B., Klochko, A. M. (2020). Animal Rights and Protection against Cruelty in Ukraine. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 11(1), 91–103. DOI: 10.14505/jemt.11.1(41).11.
41. Yushchuk, O. I. (2020). Zhorstoke povodzhennia z tvarynami: kryminalno-pravovyi aspekt [Cruel handling of animals: criminal and legal aspect]. *Pryvatne ta publichne parvo*, 2, 46–51. DOI: 10.32845/2663-5666.2022.2.8 [in Ukrainian].
42. Yushkov, M. (2022). Administratyvno-pravovi osnovy zhorstokoho povodzhennia z tvarynami [Administrative and legal basis of cruelty to animals]. *Law. State. Technology*, 3, 47–52. DOI: 10.32782/LST/2022-3-8 [in Ukrainian].
43. Zapara, S. I., Fotina, H. A., Klochko, A. M., Fotina, T. I., Yatsenko, I. V. (2019). Revisiting legal understanding of wild life as a sustainable value (the case of Ukraine). *Journal of Environmental Management and Tourism*, 10(1), 14-21. DOI: 10.14505/jemt.v10.1(33).02.

Yatsenko I. V., Doctor of Veterinary Sciences, Professor, State Biotechnological University, Kharkiv, Ukraine

Kozachok V. V., PhD Candidate, State Biotechnological University, Kharkiv, Ukraine

Practice of Forensic Veterinary Examination of Injuries to Animals Caused by Sharp Objects

The study examines the practice of forensic veterinary examination concerning injuries to animals caused by sharp objects. It demonstrates that injuries inflicted on animals by sharp instruments are the subject of forensic veterinary analysis aimed at resolving identification (determining whether fragments of a sharp object belong to a single whole), diagnostic (determining the nature and localization of injuries, the sequence of their infliction, whether they occurred during life or postmortem, and causal relationships), and situational (the mechanism of injury formation, and the feasibility of their occurrence under established conditions and circumstances) tasks.

Data from expert practice indicate that injuries caused by sharp objects include scratches, cuts, wounds, fractures, dismemberment, dissection, chops, slashes, grooves, and carvings.

It is argued that the morphological characteristics of injuries caused by sharp objects are determined by the mechanism of action of specific parts of the injurious tool, its shape, size, mass, degree of sharpness, the force of interaction with the animal's body, the direction of movement, the path length within the body, the localization of the injury, the morphological features of the affected tissues, and the hardness of the underlying tissues.

The focus is placed on the fact that the objects of forensic veterinary examination in cases of injuries caused by sharp tools include the bodies of animals and live animals, regardless of ownership (private, state, or communal), living conditions (in captivity or natural habitats), productivity (productive or unproductive), housing (domestic, farm, wild, zoo, stray, etc.), purpose of use (entertainment, performance, cinematographic, sports, or special events, experimental purposes), age (young, mature, or old), and gender (male or female).

It is shown that forensic veterinary experts specializing in expertise under specialty 18.1 "Veterinary Research" are the authorized subjects for conducting examinations of live animals to evaluate injuries caused by sharp tools.

The practical significance of the work lies in substantiating the purpose of forensic veterinary studies of animals injured by sharp objects: determining the nature of the injury, its localization, shape, dimensions (diameter), direction of the longest dimension on the body surface relative to the anatomical axis, the features of wound edges, ends, gaping, wound canal, wound base, grouping of wounds or lack thereof, damage to deep tissues or organs in the wound projection, and detecting foreign inclusions. It also includes assessing the severity of harm caused to the animal's health, the nature of the mutilation due to the injury, and resolving other expert tasks within the competence of the forensic veterinary expert or upon request from the appointing authority or engagement of a forensic expert.

Key words: forensic veterinary examination, animals, trauma, injuries, sharp tools, wounds, animal cruelty, expert practice.